

bron Gemeente Noordoostpolder

Het raadsel van Luttelgeest

‘Niets was als het leek.’ Een betere manier om de gang van zaken rondom de wolf van Luttelgeest te beschrijven is er niet. Het begon al met de vindplaats. Nadat alle kranten hadden geschreven dat er in Luttelgeest een doodgereden, sterk op een wolf gelijkend dier was gevonden, meldde Omroep Flevoland dat het dier niet in Luttelgeest maar in Marknesse de geest had gegeven. Maar als het eenmaal in alle kranten heeft gestaan, krijg je dat niet meer veranderd, zodat het dier, als het eenmaal is opgezet, gewoon een bordje ‘De Wolf van Luttelgeest’ omgehangen zal krijgen.

— door Bert Jansen (Alterra, Wageningen UR)

> Dat de wolf ooit Nederland zou binnenwandelen, stond wel vast. Langzaam maar zeker breidt de populatie uit. Vanuit Rusland via Polen en Duitsland komen ze westwaarts. Nabij Hamburg, zo’n 200 kilometer van onze grens, leven inmiddels twee roedels, en in 2013 is vlak over de Duitse grens bij Meppen, een zwerende wolf gefotografeerd. In opdracht van het ministerie van Economische Zaken was Alterra daarom al begonnen aan het schrijven van een ‘wolvenplan’. Conform het concept-plan is het langs de weg gevonden dier opgehaald en naar Utrecht gebracht, voor sectie bij het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC). Het dier had weliswaar alle uiterlijke kenmerken van een wolf, maar er was DNA-onderzoek nodig om zekerheid te geven over de raszuiverheid. Om niet alleen vast te kunnen stellen of het om een echte wolf ging, maar ook waar hij vandaan kwam, vond via Alterra onderzoek plaats in Duitsland en via Naturalis in Italië. Daar hebben ze DNA-databases van diverse Europese wolvenpopulaties. Er werd door het Duitse Senckenberg Instituut geen match gevonden met Duitse roedels, hoewel dat toch in de lijn der verwachting lag. Wel vond het Italiaanse ISPRA een match met wolven die veel verder in het oosten voorkomen.

Letterlijk meldden de Nederlandse onderzoekers op basis van het Italiaanse onderzoek als vermoedelijke herkomst: “het oostelijke deel van Europa, langs de Russische grens; deze zone kan lopen van de Baltische staten, via Oost-Polen tot in Griekenland.” Een herkomst van dichterbij, uit Zwitserland of Zuid-Frankrijk, werd echter nadrukkelijk niet uitgesloten. In de publieke opinie werd dat vertaald als: hij kwam uit de Karpaten. Nuanceringen doen het nu eenmaal slecht in de publiciteit.

Klap met hoge impact

Ook de vermoedelijke doodsoorzaak werd gemeld: “een ernstig trauma aan de kop door een klap met hoge impact, waarschijnlijk een aanrijding door een auto.” Dat laatste was natuurlijk niet onlogisch omdat hij langs de weg was gevonden. Het dier had een beverstaart in zijn

maag en er waren geen sporen van transport. De onderzoekers schreven dan ook dat het dier waarschijnlijk lopend Nederland was binnengekomen. “Maar,” schreven ze ook, “daarover bestaat geen zekerheid. Isotopenonderzoek moet uitsluitsel geven.” De kranten schreven echter enthousiast dat de wolf helemaal zelf de 900 kilometer tussen de Karpaten en Luttelgeest had afgelegd.

Grappenmakers?

Hoe kan het dan dat het later toch allemaal anders bleek te zijn? Dat mogen de onderzoekers zich aantrekken. Weliswaar hebben ze vrijwel al hun mededelingen ingebed in termen als ‘waarschijnlijk’ en ‘vermoedelijk’, maar het naar buiten brengen van voorlopige conclusies, onder druk van de publiciteit, bleek achteraf geen gelukkige keuze. Al bij de presentatie van de voorlopige resultaten is gezegd dat er nog aanvullend onderzoek zou plaatsvinden. Bij een van die nadere onderzoeken, een CT-scan en röntgenfoto, ontdekten onderzoekers op twee plaatsen afwijkingen in het beeld, die eerder bij de onthuiding niet waren opgemerkt. Die werden veroorzaakt door kleine restanten van een kogel. Er waren nu dus ineens twee mogelijke doodsoorzaken: een klap op de kop en twee schotwonden. Wat er eerder was, is niet met zekerheid vast te stellen, maar dat het dier met die schotwonden vanuit “de Karpaten” hier naar toe is komen lopen, ligt niet voor de hand. Dus toch langs de weg gelegd door een grappenmaker?

Sceptici stelden al direct na de vondst dat grappenmakers de dode wolf in de berm hadden gelegd, mede omdat in de maag van het dier een bever werd aangetroffen, en die komt in de Noordoostpolder niet voor. Deskundigen wezen er echter op dat wolven enorme afstanden kunnen afleggen en het dier dus gemakkelijk ergens tussen de Noordoostpolder en de Duitse grens een bever had kunnen verschalken. Alleen... bij nader onderzoek bleek die bever helemaal niet uit Nederland afkomstig te zijn. De eerste gedachten gingen uit naar Polen, maar ook dat is nog maar de vraag.

Ergens buiten Nederland

Niet alles was dus wat het in eerste instantie leek. Wat weten we nu wel zeker? Om eerlijk te zijn: nog niet zo veel. DNA-analyses wijzen met met zekerheid uit dat het om een raszuivere wolf gaat uit Oost-Europa, ergens tussen de Baltische staten en Griekenland. Inmiddels is ook het isotopenonderzoek gedaan. Kort voor zijn dood at het dier nog een bever. Die kan hij in de Karpaten gevangen hebben. Maar niet alleen in de Karpaten, ook elders komen strontium-isotopen en haplotypes van bevers overeen met die van het opgegeten exemplaar. De wolf komt dus uit het oosten van Europa, maar kan de bever zowel ter plaatse als meer in de buurt van Nederland gevangen hebben. Al deze gebieden zijn voor een wolf echter te ver van Nederland om er in één dag naar toe te lopen. Daaruit kunnen we afleiden dat het dier vrijwel zeker “ergens buiten Nederland” aan zijn einde is gekomen, door ofwel een klap op zijn kop ofwel een schotwond, en daarna door mensen naar Nederland is getransporteerd.

Voorzichtig

Maar het feit dat de wolf elders is omgekomen en bij Marknesse langs de weg is gelegd verklaart niet de keutels die in de buurt zijn gevonden. Het zijn wolvenkeutels of keutels die sterk op die van wolven lijken, en ze bevatten resten van edelhert en vos. Er zijn maar weinig mensen die hun trouwe viervoeter voeren met dit soort verse ingrediënten, en in de blikken Pal of Bonzo zit het ook niet, dus zouden die uitwerpselen toch van een wolf zijn? Bekend is echter dat wolfhonden soms ook worden gevoerd met geschoten wild. DNA-onderzoek kan geen zekerheid geven over de afkomst van de keutels, daarvoor zijn ze niet meer geschikt. Maar als ze toch van een wolf zijn, dan zijn ze van een andere wolf, want uit onderzoek naar parasieten is vast te komen staan dat de keutels niet van de wolf van Luttelgeest zijn. Roodkapje kan maar beter voorzichtig blijven.<

bert3.jansen@wur.nl

Boswachter, hoe zit het met de wolf?

foto Hugh Jansman

Wat vinden de bezoekers van natuurgebieden eigenlijk van de binnenkort terugkerende wolf? Wij hebben een ronde gemaakt langs 23 professionals bij Staatsbosbeheer om een beeld te krijgen van wat voor soort vragen er in hun contacten leven bij het publiek. Zijn het informatieve vragen, of juist meer emotionele, of misschien hebben ze wel helemaal geen vragen? Ook hebben we onderzocht of er veel verschil is tussen het publiek in het oosten van het land, waar de wolf het dichtst bij is gesignaleerd, en het publiek elders in Nederland. Dit artikel gaat dus niet om de antwoorden. Die vindt u elders in dit themanummer. Het gaat hier om de vragen die bij het publiek leven.

— Meta Rijks (faunadeskundige Staatsbosbeheer), Erwin Al (deskundige bos- en natuurbeheer Staatsbosbeheer)

> Intomart GfK concludeerde in een onderzoek uit 2012 dat Nederlanders voorzichtig positief zijn over de wolf. Maar welke vragen leven er nu specifiek bij degenen die graag de natuur in trekken? Eerste aanspreekpunt voor hen is meestal de boswachter, die ook “gastheer” of “gastvrouw” is voor het publiek. Aan hem of haar stellen mensen vaak als eerste de vragen over actuele thema’s die in natuurgebieden

spelen. Dus vroegen wij een aantal boswachters naar hun ervaringen. Uit die gesprekken blijkt dat boswachters voornamelijk belangstellende en enthousiaste reacties krijgen. Mensen vinden, vooral na media-aandacht, het idee wel spannend dat de wolf terugkeert in Nederland. Vragen als: “Komt de wolf ècht terug?”, “Hoe ver is de wolf nog verwijderd?”, of “Heeft u al een wolf gezien?” worden regelmatig gesteld. Het spreekt tot de verbeelding. Althans, van de bezoekers die van iets verder weg van het bezochte gebied komen, de enthousiaste natuurliefhebbers.

Naast de positieve reacties zijn er ook vragen waaruit blijkt dat mensen zich zorgen maken over eventueel gevaar. “Is het wel veilig om hier te wandelen als de wolf er is?” Mensen willen weten wat ze moeten doen als ze een wolf tegenkomen en of ze hun hond nog wel mee kunnen nemen. Een van de boswachters meent dat juist vrouwen aangaven het wel een eng idee te vinden als er wolven in de bossen leven. Boswachters hebben het idee dat veel mensen niet weten hoe schuw wolven meestal zijn. En ook niet dat zij tijdens hun vakantie in het buitenland, lopend of op de fiets in rustige bosgebieden, misschien al wel eens heel dicht in de buurt zijn geweest van een wolf, of zelfs een beer.

Er komen ook vragen over het effect van de toekomstige wolven op de wildstand. Vaak met daaraan gekoppeld de stelling dat als de wolf eenmaal aan de slag is, jagers niet meer nodig zullen zijn voor aantalsreductie. Verder stellen bezoekers vragen over het effect van wolven op bedreigde soorten zoals het korhoen.

Omwonenden

De reacties van mensen die vlakbij natuurgebieden wonen zijn veel laconieker en van dit publiek komen over het algemeen niet veel vragen. “We zullen wel zien” of “laat die wolf maar komen” is dan de reactie. In het oosten

van het land zijn de mensen die in de omgeving wonen zich er van bewust dat zij waarschijnlijk als eerste met een terugkerende wolf te maken krijgen. Zij vragen zich vooral af hoe dat hen persoonlijk zal raken en vrezen voor (veel?) overlast. Landbouwers en dan vooral de schapenhouders, zijn op zoek naar informatie over hoe omgegaan wordt met economische schade. Jagers uiten zich merendeels positief over de mogelijke komst, hoewel zij wel de risico’s zien voor schapen, geiten en pluimvee. Ook uiten zij hun zorg over de onderlinge concurrentie tussen jager en wolf. Dat leidt ook regelmatig tot opmerkingen dat Nederland niet geschikt is voor de wolf.

Objectieve informatie

Het aanbieden van objectieve informatie stelt het publiek op prijs, en boswachters zien het als een belangrijk voorwaarde voor de acceptatie van de wolf. Hoe objectiever de informatie, hoe eerder mensen deze informatie accepteren. De dode wolf uit Luttelgeest is daarentegen een bron van hilariteit, maar ook van sceptis. Sommige mensen vermoeden zelfs dat dit verhaal kunstmatig onder de aandacht is gebracht om Nederland op de komst van de wolf voor te bereiden. In ieder geval valt op dat na de media-aandacht het aantal vragen sterk is toegenomen.

De meest gestelde vragen gaan uiteindelijk toch over de kans dat de wolf daadwerkelijk terugkeert, en vooral wanneer. Enig ongeduld blijkt daarbij uit de vragen waarom er nog geen wolven zijn, hoe ver ze nog vanaf de grens zitten, en of (wanneer!) we ze gaan halen.<

Literatuur

Intomart GfK, 2012. Appreciatie-onderzoek naar de komst van de wolf. Kwalitatief en kwantitatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking. Rapport t.b.v. het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. 79 pp.